

сприятиме сталому та стійкому управлінню водними ресурсами, зокрема щодо прийняття цінової політики, яка відображатиме справжню вартість води, а також створення стимулів для охорони водних ресурсів та їх повторного використання.

1. Топчієв О.Г. Суспільно-географічні дослідження: методологія, методи, методики. – Одеса: Астропринт, 2005. – 632 с.
2. “World Bank; Government of Ukraine; European Commission. 2022. Ukraine Rapid Damage and Needs Assessment, August 2022. Rapid Damage and Needs Assessment. World Bank, Washington, DC. World Bank, Government of Ukraine, European Commission. <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/37988> License: CC BY 3.0 IGO.”
3. Публічний звіт про результати діяльності Державного агентства водних ресурсів України у 2022 році. Режим доступу <https://www.davr.gov.ua/news/zvit-pro-rezultati-diyalnosti-derzhvodagentstva-za-2022-rik>
4. Lawson, E.; Farmani, R.; Woodley, E.; Butler, D. A Resilient and Sustainable Water Sector: Barriers to the Operationalisation of Resilience. Sustainability 2020, 12, 1797. <https://doi.org/10.3390/su12051797>
5. Delgado, Anna, Diego J. Rodriguez, Carlo A. Amadei and Midori Makino. "Water in Circular Economy and Resilience (WICER)." World Bank, Washington, DC. 2021. 68 p. Режим доступу <https://dei.gov.ua/post/2512>

**Хомюк Н.Л.**

д.е.н., завідувач кафедри менеджменту

Волинський національний університет імені Лесі Українки, м. Луцьк, Україна

## **ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ**

Сільські території відіграють важливу роль у розвитку економіки України, адже є не лише місцем проживання та базою виробництва, але й природним середовищем. Сільські території тісно пов'язані з сільськогосподарською діяльністю, хоча частина сільськогосподарських угідь, через війну, стала несприятливою для вирощування агропродукції [1].

Площі посіву основних сільськогосподарських культур у 2023 р. свідчать про скорочення порівняно із 2021 р, яке обумовлене військовими діями та проблемами логістики [2]. Частина продукції агросфери через військові події та блокування портів не може експортуватися.

Земельні ресурси внаслідок воєнних дій стали об'єктом значних зруйнувань, таких як мінування та пошкодження від військової техніки, що призвело до підвищення потреб у рекультивациі пошкоджених територій. Згідно з Нейтером Р., було повністю або частково знищено понад 84 тис. одиниць техніки та устаткування вартістю \$2,9 млрд, що становить 44% від усіх фізичних пошкоджень, завданих агросектору агресором [3].

Другою найбільш значущою категорією збитків є втрати вже виробленої сільськогосподарської продукції через знищення та крадіжку, внаслідок чого Україна втратила 2,8 млн тонн зернових і 1,2 млн тонн олійних культур, що загалом оцінюється в \$1,87 млрд згідно з Агроцентром KSE. Також пошкоджено чи зруйновано зерносховища обсягом 9,4 млн тонн, що значно вплинуло на сховище зерна. Тваринництво теж стало жертвою воєнних дій, втративши поголів'я через обстріли та неможливість забезпечити належний догляд в активних зонах конфлікту. За даними Агроцентру KSE, загинуло практично 400 тис. бджолосімей, 95 тис. кіз та овець, 212 тис. великої рогатої худоби, 507 тис. свиней та понад 11,7 млн. птахів, призводячи до втрат на суму близько \$362 млн. Крім того, на постраждалих територіях знищено понад 14,3 тис. га багаторічних насаджень, вартість яких становить приблизно \$349 млн. Таким чином, оцінено, що загальна вартість шкоди, нанесеної агросекторам від російської агресії, становить \$6,6 млрд. [4].

Уряд України планує запуснути нову економічну стратегію, спрямовану на підтримку бізнесу та створення робочих місць як у містах, так і на сільських територіях. Ця стратегія включає в себе 8 напрямків, які будуть діяти в умовах війни та стануть основою для

відновлення після війни. Перша програма передбачає надання мікрогрантів для створення нових мікробізнесів та можливість отримання пільгових кредитів, а друга – надання безповоротних грантів для розвитку переробної сфери (деревообробка, меблеве виробництво, виробництво одягу та будівельних матеріалів) [4].

Надто важливою є роль галузей, які спрямовані на переробку сільськогосподарської продукції в агропромисловому комплексі України. Від їх розвитку залежить забезпечення продуктів харчування населення, раціональне використання рослинництва і тваринництва, зменшення витрат під час транспортування та зберігання сільськогосподарської продукції, а також виробництво продукції з більшою часткою додаткової вартості та експорт переробленої продукції за вищими цінами [5].

На наш погляд, важливо підтримувати суб'єкти господарювання у впровадженні та розвитку високотехнологічних процесів переробки сільськогосподарської продукції. Хоча великі переробні заводи мають кращі конкурентні переваги у ціні, невеликі підприємства можуть забезпечити свою конкурентоспроможність, уникаючи втрати частини доходу через відсутність посередника. З урахуванням обмежених ресурсів, особливо в умовах воєнного стану, важливо впроваджувати раціональні та ефективні системи управління ресурсами.

Раціональним вважаємо виробництво та переробку сільськогосподарської продукції на місці вирощування, оскільки це зменшує втрати сировини, які можуть виникнути при транспортуванні на більшій відстані, та збільшення прибутку від реалізації готової продукції, а не сировини для виробництва.

В умовах війни виникла необхідність у нових механізмах взаємодії між усіма складовими сільськими територіями та оптимізації сільськогосподарської діяльності, що сприятиме досягненню цілей сталого розвитку. Диверсифікація виробництва на сільських територіях, включаючи як сільськогосподарську, так і несільськогосподарську діяльність, є ключовим фактором у цьому контексті.

Управління розвитком сільських територій повинно сприяти відновленню сільського господарства та ефективному функціонуванню сільських громад для забезпечення продовольчої безпеки в умовах війни. Управління сталим розвитком сільських територій в умовах воєнного стану має свої особливості, які вимагають адаптованих стратегій і підходів. В умовах воєнного стану головним успіхом є забезпечення безпеки громадян. Тому управління сільськими територіями має бути спрямоване на забезпечення життєво важливих потреб населення та врахування воєнних загроз.

Соціальна складова сталого розвитку є однією із ключових аспектів, адже сприяє підвищенню якості життя, збереженню здоров'я та забезпеченню безпеки людей, розвитку освіти та культури, а також створенню рівних можливостей для всіх груп населення та дотриманню соціальної справедливості [6]. Економічна складова сталого розвитку спрямована на забезпечення стійкого економічного зростання, конкурентоспроможності продукції та послуг, а також досягнення продовольчої безпеки. Екологічна складова забезпечує сприяння розвитку економіки з урахуванням потреб та можливостей майбутніх поколінь, збільшення інвестицій в екологічно чисті технології та розвиток інноваційних рішень з метою досягнення економічного розвитку та зменшення негативного впливу на довкілля. Це досягається через розробку стратегій, планів та програм з питань сталого розвитку, які відповідають міжнародним та національним стандартам [7].

В умовах війни дуже часто відбуваються руйнування інфраструктури, тому ефективне управління повинно бути спрямоване на відновлення ключових об'єктів, таких як дороги, мости, водопостачання та електромережі. Також управління повинно спрямовуватися на підтримку економічної стійкості сільських територій через створення робочих місць, підтримку місцевих підприємств та стимулювання підприємництва.

Враховуючи розвиток сучасних технологій, необхідно забезпечити захист інформаційних систем та ефективні комунікації для оперативного управління та спілкування з громадянами.

В умовах воєнного стану необхідно забезпечити ефективну взаємодію між вищими рівнями влади, а також включити громадськість у процес управління для забезпечення легітимності та підтримки рішень.

Отже, управління сталим розвитком сільських територій в умовах воєнного стану вимагає комплексного підходу, спрямованого на забезпечення безпеки, відновлення інфраструктури, розвиток сільського господарства та підтримку економічної та соціальної стійкості.

1. Хомюк Н. Необхідність диверсифікації розвитку сільських територій в умовах війни. *Together united: науковці проти війни*: збірник тез доповідей I Міжнародної благодійної науково-практичної конференції (Луцьк, 20 травня 2022 р.). Луцьк: Вежа-Друк, 2022. 1 електр. диск. С. 125–128.

2. AgroPolit. Аграрії засіяли 78% зернових та зернобобових від показників минулого року. URL: <https://agropolit.com/news/23895-agrariyi-zasiyali-78-zernovih-ta-zernobobovih-vid-pokaznikiv-minulogo-roku>

3. Нейтер Р. Скільки втратило сільське господарство України через агресію РФ та від чого залежить швидкість відновлення? Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2022/12/19/695167/>

4. AgroPolit. Аграрії отримують гранти у рамках нової економічної стратегії. URL: <https://agropolit.com/news/23957-agrariyi-otrimayut-granti-u-ramkah-novoyi-ekonomichnoyi-strategiyi--shmigal>

5. Хомюк Н., Павліха Н., Вороний І. Диверсифікація як інструмент забезпечення сталого розвитку сільських територій. *Науковий вісник Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. 2020. Вип. 22. № 96. С. 35–41.

6. Розвиток соціальної сфери територіальних громад в умовах адміністративно-фінансової децентралізації. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; за ред. С. Л. Шульц. Львів, 2018. 140 с.

7. Хомюк Н.Л., Скрипчук П.М. Механізм та концептуальні напрями соціо-еколого-економічного розвитку сільських об'єднаних територіальних громад. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія» Серія «Економіка»*. 2018. № 10 (38). С.38–44.

**Черчик Л.М.**

д.е.н., професор, професор кафедри менеджменту

**Хумарова Н.І.**

д.е.н., професор, заступник директора з наукової роботи

ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»

## МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ЗЕЛеної ІНФРАСТРУКТУРИ

Зростання значущості міст та загальних темпів урбанізації у сучасному світі є об'єктивним наслідком глобалізаційних явищ, соціально-демографічних процесів та докорінних трансформаційних змін у структурі суспільного розвитку. Зазначене призвело до жорсткої обмеженості та дефіцитності земельних ресурсів міст, що обумовлює перетворення землі в найцінніший актив. Зазначене спонукало до активізації напівлегітимних і нелегітимних процесів приватизації земельних ділянок у містах, у тому числі зі зміною цільового використання суспільно-значущих об'єктів загального користування (міських лісів, парків, скверів, пляжів, площ, пустищ) на необґрунтованих умовах і за недопустимо низькими цінами. Природні території та об'єкти міст, які ми розглядаємо як зелену інфраструктуру, найперші потерпають задля міської забудови [1, 2].

Об'єкти зеленої інфраструктури тісно пов'язані з землею, більшість з них динамічні в своєму розвитку, тому мають властивість до підвищення вартості. На збільшення вартості впливають також такі чинники як дефіцит земельних ділянок в містах, антагонізм інтересів у їх використанні, інфляційні процеси. Тобто вони є інвестиційно привабливими і можуть розглядатись як об'єкт інвестування, що приносить доходи [3].

Вивчення методичних підходів до оцінки природних ресурсів дозволяє зробити висновок, що вони значною мірою можуть бути використані локально для оцінки об'єктів